

Newsletter-ul este elaborat în baza emisiunii radiofonice din 19 martie 2016, realizate de Asociația pentru Politică Externă (APE) în comun cu Friedrich-Ebert-Stiftung (FES). Emisiunea este difuzată de postul de radio Vocea Basarabiei. Emisiunea radio și Newsletter-ul sunt parte a proiectului FES și APE „Dialoguri de politică externă”. Conținutul poate fi preluat liber cu menționarea sursei.

NEWSLETTER

BULETIN LUNAR • MARTIE 2016 • NR.3 (120)

Sinteze și Dezbateri de Politică Externă

Materialele sunt realizate de Lina Grâu – expert pe politică externă și relații internaționale, coordonator de programe APE.

TEMELE EDIȚIEI:

1. Ambasadorul Marii Britanii la Chișinău, **Phil Batson**: Cel mai mare risc pentru R.Moldova este că guvernarea nu învață din propriile greșeli și continuă să mimeze reformele.
2. Ex-ministrul de Finanțe, **Veaceslav Negrută**: „Declarațiile diferă foarte mult de acțiunile guvernanților”.
3. Vicepreședintele Federației Sindicatelor din Construcție, **Oleg Mîrleanu**: Fără un dialog social constructiv nu vom reuși prea multe.

Ultima perioadă a fost marcată de o serie de evenimente importante pentru Republica Moldova.

Republica Moldova a înregistrat o scădere economică de 0,5% în anul 2015. Datele preliminare ale Biroului național de statistică arată că scăderile cele mai mari s-au înregistrat în agricultură, comerț, transport. În 2014 Republica Moldova înregistrase o creștere de 4,6 la sută, însă „furtul miliardului” din sistemul bancar, deprecierea leului și oprirea asistenței externe au înrăutățit brusc situația în 2015.

România a început să livreze R. Moldova ajutoare umanitare constând din 200 de tone de zahăr, cufuri cu alimente pentru persoanele defavorizate și 16 milioane de păcură pentru rezerva R. Moldova, destinată pentru situații de urgență. Valoarea ajutorului este de 16 milioane lei românești. România a promis și acordarea unor împrumuturi financiare în condiții avantajoase, dacă Guvernul de la Chișinău își va proba atașamentul pentru reformele europene și va restabili relațiile cu instituțiile financiare internaționale.

Tiraspolul a anunțat că nu este gata să reia negocierile în formatul 5+2. La o întrevedere la Bender cu vicepremierul pentru reintegrare de la Chișinău, George Balan, negociatorul transnistrean Vitalie Ignatiev i-a reproșat Chișinăului că ar „sabota” dialogul, analizând prea mult timp inițiativile unilaterale ale Tiraspolului. Pe de altă parte, un comunicat al Biroului pentru Reintegrare notează că întâlnirea ar fi eșuat pentru că Tiraspolul „a insistat pe cauzele penale deschise la Chișinău unor lideri de peste Nistru”. Oficial, reprezentanții părților implicate în formatul de negocieri 5+2 nu au mai dus tratative din iunie 2014.

Comisarul european pentru extindere, Johannes Hahn, a declarat că UE va continua să sprijine guvernul de la Chișinău, însă doar dacă vor veni reformele necesare. Declarația a fost făcută luni, 14 martie, la conferința de presă comună de la Bruxelles, alături de premierul moldovean Pavel Filip. Johannes Hahn a salutat decizia guvernului de la Chișinău de a face publică așa-numita foaie de parcurs și programul pro-european al guvernului „pentru a permite cetățenilor R.Moldova să vadă spre ce se îndreaptă actuala guvernare, chiar în condițiile fragilității politice de la Chișinău, de care autoritățile de la Bruxelles sunt foarte conștiente”.

În zilele de 14 și 15 martie premierul Pavel Filip s-a aflat în prima sa vizită oficială la Bruxelles, unde a participat la cea de-a doua reuniune a Consiliului de Asocieri R.Moldova – UE și unde s-a întâlnit cu Federica Mogherini, coordonatoarea politicii externe europene, și cu Martin Schulz, președintele Parlamentului European. Premierul Pavel Filip a spus că vizita la Bruxelles a fost „un prim pas în restabilirea încrederii și dialogului cu instituțiile europene” și a promis că guvernul său va face reforme reale.

Pe de altă parte, într-un interviu cu Europa Liberă, europarlamentarul Sigfried Mureșan a deplăns faptul că la Bruxelles premierul Pavel Filip nu a avut răspunsuri concrete la întrebări concrete. Mureșan, membru în delegația UE-R.Moldova, a reamintit că un guvern nu este pro-european numai prin declarații, ci prin ceea ce face: „Trebuie ca guvernul să treacă, în sfârșit, de la declarații de intenție la acțiune”.

Platforma Societății Civile de Asocieri a R.Moldova – UE a anunțat că va monitoriza cum sunt îndeplinite angajamentelor restante convenite ca rezultat al reuniunii Consiliului de Asocieri din 14 martie.

Comisia guvernamentală pentru integrare europeană a constatat că autoritățile de la Chișinău nu au reușit să îndeplinească în termenele pe care și le-au asumat 18 acțiuni din Foia de parcurs pentru implementarea Acordului de Asocieri. Premierul Pavel Filip a avertizat că instituțiile care se fac responsabile de întârzieri vor fi sancționate. Ședința Comisiei pentru integrare europeană a avut loc la o zi după vizita premierului moldovean la Bruxelles, unde oficialii europeni i-au cerut să facă reforme reale, nu doar promisiuni, dacă dorește să restabilească încrederea și să obțină noi ajutoare.

Phil Batson: Cel mai mare risc pentru R.Moldova este că guvernarea nu învață din propriile greșeli și continuă să mimeze reformele

Ambasadorul Marii Britanii la Chișinău, **Phil Batson**, încurajează clasa politică din

Republica Moldova să continue reformele necesare pentru realizarea Acordului de Asocieri cu Uniunea

Europeană, chiar dacă acest lucru le-ar putea afecta interesele personale și de grup, critică lipsa de reforme în justiție și spune că dacă Guvernul și Parlamentul nu vor face lucrurile necesare, atunci va crește riscul ca situația economică și cea politică să se înrăutățească în continuare.

■ **Lina Grău:** Dle ambasador, cum s-a făcut că Republica Moldova a reușit să devină într-un timp foarte scurt din povestea de succes a Uniunii Europene o țară cuprinsă de instabilitate, crize politice și economice? Ce nu a mers bine?

■ **Phil Batson:** Eu cred că totul se rezuma la voința politică. Cei ce sunt la putere și-au dat seama ca reformele care și le-au asumat semnând Acordul de Asociere de fapt le vor afecta interesele proprii, cel puțin pe termen scurt, și cred că anume acest fapt a contribuit la stoparea întregii "istorii de succes". Încă nu este clar dacă o astfel de voință politică există. Noi vom judeca acest guvern după fapte, nu după vorbe.

■ **Lina Grău:** Se discută mult în ultimul timp în societate despre faptul că autoritățile au mers pe linia unor reforme mai mult mimate decât reale. Dumneavoastră cum vedeți lucrurile – sunt reforme mimate sau reforme adevărate în Republica Moldova?

■ **Phil Batson:** Reforme adevărate și profunde sunt necesare în toate sectoarele: justiție, agricultură, sectorul bancar și financiar, sănătate, educație, transport, administrare

publică. Să luăm doar un exemplu, justiția. Eu aș spune că a fost creat un sistem distrugător, care protejează interesele unei elite, atât pe interiorul sistemului cât, într-o măsură oarecare, și în afara lui. El are o rezistență ereditară la reforme. Amintiți-vă ce s-a întâmplat luna trecută cu alegerile (ca să le numim așa) Președintelui Curții Supreme de Justiție. A fost înaintat doar un singur candidat, actualul deținător al acestei funcții. Cum a putut fi posibil? Oare nu mai există în Moldova și alți judecători de calitate, sau alți profesioniști din sfera justiției? Sau asta s-a întâmplat din cauza că nimeni nu s-a încumetat să schimbe status quo-ul sau să reformeze sistemul?

Situația mi-o amintește un pic pe cea de la misiunea mea precedent, din Tunisia, unde o dictatură benignă a contribuit la apariția auto-cenzurii, unde nimeni nu critica pe nimeni în caz dacă pierdea lucrul, sau se pomenea cu vizite-surprize din partea autorităților fiscale. La un final, sistemul a explodat din interior – oamenii simpli și-au pierdut răbdarea și a urmat Primăvara Arabă, adică revoluția.

■ **Lina Grău:** Ce mesaje ați avea către autoritățile din Republica Moldova, către opoziție, clasă politică, societatea civilă?

■ **Phil Batson:** Eu cred că Moldova are foarte mare nevoie de un consens, de un scop comun ce ar uni pe toți: clasa politică, opoziția, societatea civilă, Diaspora. După cum a spus-o destul de elocvent colegul meu american de la OSCE,

la moldoveni nu există noțiunea de „noi” sau simțul încrederii „între noi”. Societatea pare a fi limitată la a obține tot ce e posibil și imediat. Dezbaterile politice trebuie să se axeze pe idei și politici care ar întări Moldova ca stat democratic, unde instituțiile de drept sunt percepute ca independente, iar cetățenii se simt în securitate, din punct de vedere economic și social. Moldova trebuie să devină un loc unde cetățenii săi doresc să se întoarcă, nu unul pe care vor să-l părăsească.

Politicienii nu trebuie să mai divizeze oamenii după criteriul de limbă, preferințe geopolitice sau alte criterii obscure. Aș vrea să spun că decizia-surpriză a Curții Constituționale din 4 martie, în privința modalității de alegere a Președintelui, oferă o oportunitate reală pentru moldoveni să-l aleagă un lider care să le reprezinte interesele. Ei ar trebui să aleagă un candidat cu autoritate, cu gândire independentă și calități personale pentru a fi în stare să unească țara, să articuleze identitatea națională bazată pe incluziune și o istorie comună. Pe cineva care cu adevărat și onest va face față problemelor social-economice și nu le va lăsa moștenire generațiilor următoare de politicieni pentru soluționare. Cu alte cuvinte, cineva care își va depune tot sufletul pentru interesele tuturor moldovenilor și nu va închide ochii la comiterea nedreptăților. Cineva care va fi acceptat în egală măsură la Bălți, Ungheni, Comrat, Cahul sau Chișinău...

■ **Lina Grău:** Situația nici în Republica Moldova nu este foarte

calmă și liniștită, nici în regiune. Dumneavoastră care credeți că sunt riscurile majore pentru Republica Moldova?

■ **Phil Batson:** Cel mai mare risc consta în faptul că guvernarea nu învață din propriile greșeli și continuă să mimeze reformele. Cred ca acest guvern a înțeles mesajul atât de la miile de cetățeni care au protestat toamna trecută și în luna ianuarie, cât și de la comunitatea internațională, care încă nu a deblocat suportul bugetar, dar nu în ultimul rând și de la incertitudinea din urnele de vot.

Dacă Guvernul și Parlamentul nu vor face lucrurile necesare, atunci, eu cred, va crește riscul ca situația economică și cea politică să se înrăutățească în continuare. Și nimeni nu vrea acest lucru.

Un alt risc este migrația, care este în continuă creștere. Cu 20 de ani în urmă, în această țară locuiau 4,5 milioane oameni. Astăzi au rămas aproximativ jumătate din ei. Ce cifre pot fi mai elocvente pentru clasa politică, pentru a înțelege că ceva nu merge bine și că nu pot fi o bază temeinică pentru o societate sau economie de succes? Și necâtând la faptul că 30% din PIB este generat de diaspora, asta nu poate substitui impozitele provenite din locurile de muncă în interiorul țării și, cu atât mai mult, nu poate compensa deficitul emoțional provocat ori de câte ori un părinte este nevoit să-și lase copiii pentru a-și găsi un loc de muncă peste hotarele țării, distrugerea familiilor și comunităților, exodul potențialului intelectual, dar

nici nu acoperă costurile necesare pentru a susține populația tot mai în vârstă, situația căreia este tot mai precară... Eu am întâlnit mulți oameni care își pot permite încălzirea locuinței pe timp de iarnă, sau să se asigure cu hrană, dar care rar își pot permite ambele lucruri odată...

■ **Lina Grău:** Una din problemele cele mai mari care există acum în fața autorităților din Republica Moldova este criza economică. Cum se poate ieși din această criză economică, având în vedere că relațiile cu donatorii străini sunt sistate în acest moment?

■ **Phil Batson:** Ei bine, răspunsurile sunt destul de evidente și autoritățile din Moldova le știu – reforme reale. Reforme în sectoarele cheie și, după cum am menționat mai devreme, reformă în justiție. Sunt însă și alte instituții și sectoare cheie, precum ar fi Procuratura, Centrul Național Anticorupție, sistemul bancar, audiovizualul, transparența în finanțarea partidelor politice. Când și dacă procesul de reforme va începe să producă schimbarea, iar oamenii și partenerii internaționali vor fi siguri că reformele au devenit ireversibile, donatorii vor putea adopta strategii de suport financiar de lungă durată pentru Moldova.

Aici am vrut să spun că recent Guvernul Britanic a început să ajute Moldova cu asistență tehnică prin Fondul de Bună Guvernare, anunțat în 2015. Noi ne concentrăm eforturile în așa domenii importante ca: sectorul bancar și financiar, reforma justiției, sistemul fiscal,

măsurile anticorupție și reforma administrației publice. Eu văd această asistență tehnică (printre altele, niciun euro nu este alocat Guvernului), ca un ajutor în combaterea păianjenului corupției sau abuzurilor în serviciu, care este menită să mărească gradul de transparență și responsabilitate a instituțiilor cheie și, ca rezultat final, să aducă plusvaloare la banii plătiți de contribuabili statului.

■ **Lina Grău:** În societatea moldovenească se discută mult în ultima vreme despre necesitatea reînnoirii clasei politice, mai ales pe fundalul evenimentelor din ultimele câteva luni. Dumneavoastră ce șanse vedeți pentru o nouă clasă politică în Republica Moldova – una care să fie integră, de calitate și care să susțină vectorul european al Republicii Moldova? Există șanse pentru așa ceva?

■ **Phil Batson:** Da, desigur, în cazul dacă vor avea curajul să înfrunte actuala clasă politică! Dar, de fapt, nu este vorba despre noua clasă politică. Noi nu trăim în viitor, trăim aici și acum. Este de datoria clasei politice actuale, mai mult ca atât, tine de obligațiunea lor morală, să creeze condiții pentru reforme profunde, care vor îmbunătăți viețile moldovenilor simpli, vor reîntra în țară forța de muncă și potențialul intelectual, vor asigura fiecăruia un loc în viitorul comun și vor reconstrui țara. În caz contrar, pentru ce mai sunt acolo?

Veaceslav Negrută: Declarațiile diferă foarte mult de acțiunile guvernanților

Fostul ministru de Finanțe, Veaceslav Negrută, în prezent expert economic la Centrul analitic Expert-Grup, este de acord mai degrabă cu cei care spun că actualul guvern mai mult mimează reformele pro-europene și face uz de măsuri populiste care sunt contrare spiritului acestor reforme.

Lina Grău: În ce măsură se poate spune că reformele europene pe care le-a anunțat actualul Guvern după investire, și pe care încearcă să arate că a și început să le implementeze, sunt unele reale? În ce măsură Guvernul Filip are capacitatea să facă față provocărilor economice cu care se confruntă Republica Moldova?

■ **Veaceslav Negrută:** Noi avem careva angajamente din Acordul de Asociere și Acordul de liber schimb semnate acum ceva timp. Angajamentele respective sunt valabile și pentru acest Guvern. Este adevărat că la nivel declarativ a fost anunțat atașamentul față de aceste

angajamente, ba mai mult, s-a încercat chiar accelerarea acestora, pentru că Republica Moldova este într-o mare întârziere în implementare. Conform mai multor studii, gradul de îndeplinire a angajamentelor din Acordul de Asociere până la momentul investiției Guvernului actual era de sub 30 la sută.

Din păcate, doar la nivel de declarații s-a și rămas. Primul semnal care indica asupra faptului că lucrurile nu merg bine este că membrii din aceeași echipă guvernamentală vorbesc în limbaj diferit. Din păcate, chiar dacă s-a și făcut o anumită ședință pentru discuții, aceasta a fost doar una formală. Oamenii nu sunt încă contaminați, în sensul bun al cuvântului, de aceste angajamente. Chiar dacă există o memorie instituțională în ministere, deocamdată „locomotivele” pe diverse domenii frânează și blochează mișcarea.

Dacă ne uităm atent la evoluția de la investirea Guvernului, lipsește un

element important care ar putea să dea claritate în ceea ce privește intențiile adevărate ale Guvernului și termenul de atingere a anumitor rezultate – e vorba despre un program anti-criză. Pe lângă faptul că există un program de guvernare care este mai mult unul oficial și are caracter de intenție pe termen lung, lipsește un plan anticriză. Guvernul nu are un plan anticriză, respectiv nu aplică acele reforme și măsuri care să stopeze degradarea situației la nivel economic și financiar, pentru ca ulterior să putem reveni la foaia de parcurs care reiese din angajamentele internaționale.

Deci, un plan anticriză lipsește. Lipsesc și abordările și analizele necesare pe sectoare. De fapt, misiunea FMI în comunicatul pe care l-a emis la finalul recentei vizite la Chișinău indică foarte clar – ceea ce deranjează este că echipa guvernamentală vorbește diferit despre aceleași lucruri. Și asta nu dă seriozitate și credibilitate că într-adevăr lumea știe ce înseamnă criză, ce înseamnă plan anticriză, ce înseamnă reforme și ce înseamnă plan de acțiuni pentru realizarea angajamentelor care reies din Acordul de liber schimb și Acordul de Asociere.

Din acest punct de vedere putem analiza și anumite declarații care au fost făcute, cu o tentă puternic populistă, care este contrară reformelor care se impun în astfel de situații de criză. E vorba și despre interferențele primului ministru și ale Guvernului pe filiera de tarife pe sectorul de gaze naturale sau energie electrică – domenii care nu țin de competența Guvernului. Există regulatorul independent, există operatori care negociază contractele de furnizare, există consumatorii drepturile

căroră trebuie să fie protejate de același regulator independent. Și vedem foarte clar că astfel de mesaje populiste deranjează și mai mult partenerii de dezvoltare și de fapt îndepărtează reluarea dialogului cu partenerii de dezvoltare.

Mai sunt și alte mesaje de genul respectiv, care arată foarte clar că atunci când se vorbește despre reformă, factorii de decizie nu înțeleg de fapt esența acestui cuvânt și setul de măsuri care se impun. Iar pașii care se fac sunt contrari acestor deziderate de reformare a lucrurilor și a sectoarelor din Republica Moldova.

Deci, avem o situație financiară care este tristă și este o urmare a lucrurilor întâmplare în sectorul bancar. Acele poveri din sectorul bancar se proiectează în blocaje în domeniul finanțelor publice. Suntem în 2016 fără politici bugetar-fiscale și fără un buget. Chiar dacă avem un buget provizoriu pe 2016, bazat pe cel din 2015, deja este aplicată blocarea cheltuielilor pe tot ce se cheamă achiziții publice. De aici putem spune că vom observa în lunile care urmează degradarea actului de guvernare prin oferirea de servicii publice de calitate tot mai proastă. Și asta, pentru că serviciul public nu poate supraviețui doar pe salariile care se plătesc angajaților – e nevoie și de multe alte lucruri pentru a asigura calitatea serviciilor publice oferite cetățenilor.

Deci, sunt mai multe lucruri care sunt contrare acelor declarații frumoase care s-au făcut și care îndepărtează realizarea acestor angajamente. Reluarea finanțării externe a fost condiționată de câteva elemente foarte clare, spuse pe de o parte de premierul Dacian Cioloș la București, dar și de Consiliul Uniunii Europene, care a punctat foarte clar ce se așteaptă de la noi. Deocamdată toate aceste solicitări, recomandări au rămas în afara agendei priorităților Guvernului, iar declarațiile diferă foarte mult de acțiunile întreprinse.

■ **Lina Grău:** Ce semnale v-au dat procedura de selectare a guvernatorului BNM și candidatul care a fost selectat?

■ **Veaceslav Negruță:** În primul rând, trebuie să spunem clar – Consiliul Uniunii Europene a cerut vizavi de selectarea guvernatorului la Banca Națională trei elemente simple – un proces non-politic, unul transparent și unul credibil.

Ceea ce am văzut noi și în toamnă, și în această a doua încercare nu satisfac aceste trei criterii cerute de partenerii de dezvoltare. Concursul a fost neclar din start, a fost neclar care sunt criteriile de selectare, care este componența comisiei de concurs și competența comisiei de a evalua acești candidați care sunt foarte bine pregătiți și au cariere de succes și, cu toții, au venit, presupun, cu intenții bune de a fi alături de Republica Moldova. Dar din păcate procesul și concursul nu poate fi calificat drept unul non-politic, transparent și credibil.

Noi am fi putut avea un guvernator la BNM încă la sfârșitul lunii octombrie sau chiar mai devreme – este prerogativa președintelui Parlamentului de a nominaliza un candidat, legea nu specifică organizarea de concursuri. Deci, respectiv, dacă se dorea un guvernator atunci, cred că se putea rezolva problema, să nu mai treacă alte șase luni, în condițiile în care în sectorul bancar se întâmplă lucruri deloc frumoase și problemele persistă.

Pașul următor ține deja de guvernator – dacă va avea spațiul necesar de a-și crea echipa în primul rând de viceguvernatori și de a aduce lume nouă în Banca Națională. Pentru că ceea ce am văzut petrecându-se acolo fie este lipsă de profesionalism pe intern, fie rele intenții care trebuie să fie penalizate ulterior deja de organele competente.

E nevoie de depolitizat componența conducerii BNM. Am spus de mai multe ori – BNM poate fi un început prin care lucrurile să revină la normalitate

în Republica Moldova. De aici a pornit problema mare și de aici poate fi pornită corectarea situației. Pentru asta e nevoie ca acest guvernator să aibă spațiul de manevră și să poată impune profesionalismul și independența instituției numite Banca Națională.

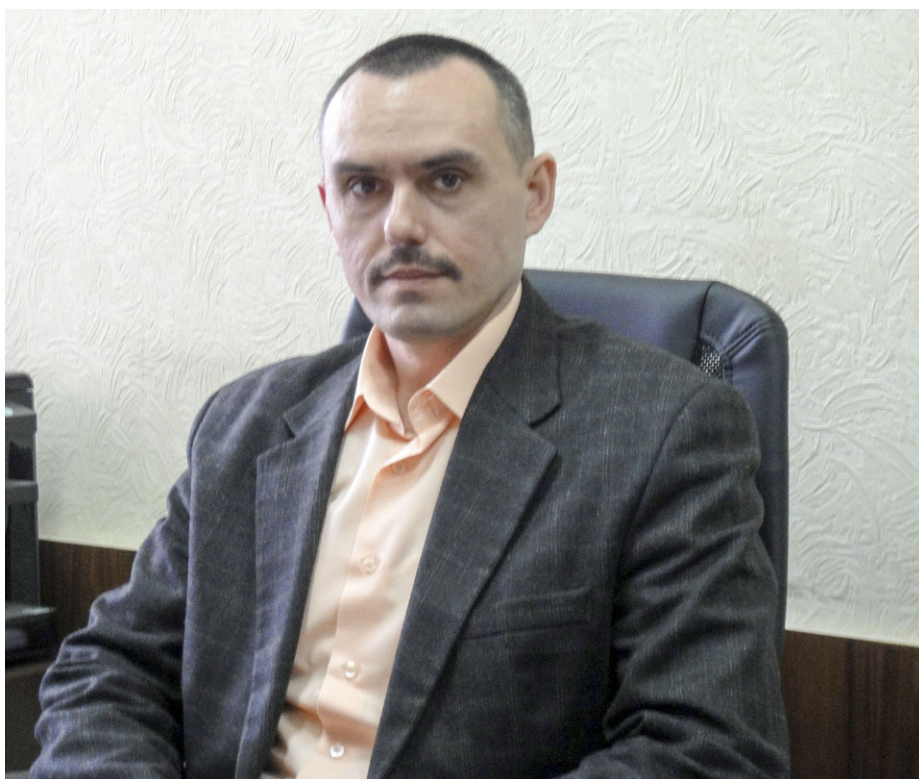
■ **Lina Grău:** Sunteți un observator activ al vieții politice din Republica Moldova. Cum vedeți ultima decizie a Curții Constituționale de revenire la votul popular pentru alegerea președintelui?

■ **Veaceslav Negruță:** E o decizie interesantă și curajoasă. Ar fi atât de spus la acest moment. Este nevoie să aflăm mai multe detalii și probabil vom afla explicațiile Curții Constituționale – dacă această decizie vine ca urmare a neconstituționalității a unor decizii din anul 2000, sau vine ca anticipare a anumitor situații de blocaj sau de criză politică constituțională în cazul alegerii unui nou președinte al Republica Moldova de către Parlament. Și în funcție de aceste explicații am putea înțelege dacă această decizie într-adevăr va debloca situația care ține de alegerea președintelui Republicii Moldova.

Sigur, noi ne-am dorit să avem un președinte ales prin votul fiecărui cetățean, asta ar da mult mai multă credibilitate procesului politic din Republica Moldova. Mai mult, asta ar da și un mandat mult mai puternic președintelui, să fie un actor politic activ și nu doar un observator cu un mandat delegat de câteva zeci de deputați în Parlament.

Sigur că dacă în actualele condiții ar fi fost numit președintele prin vot în Parlament, ar fi apărut mari întrebări asupra credibilității votului și a mandatului unui președinte numit de o majoritate care nu este constituită din fracțiuni. În cazul unui vot dat de populație sigur că mandatul devine unul credibil și atunci și partenerii de dezvoltare vor avea, probabil, mai multă deschidere față de procesele politice care vor urma în Republica Moldova.

Oleg Mîrleanu: Fără un dialog social constructiv nu vom reuși prea multe

Conform unui Studiu al Băncii Mondiale, ponderea economiei informale în PIB-ul Republicii Moldova este într-o tendință ascendentă și a ajuns să constituie în jur de 50% din PIB. Prin deducție, se poate estima și valoarea economiei informale pentru anul 2014. Astfel, conform datelor Biroului Național de Statistică, PIB-ul Republicii Moldova în anul 2014 a însumat 111,8 miliarde lei, respectiv, valoarea economiei informale ar fi constituit circa 55,9 miliarde lei, echivalentul a aproape trei miliarde de dolari. Vicepreședintele Federației Sindicatelor din Construcție, Oleg Mîrleanu, spune că sindicaliștii vor insista ca guvernarea să pună un

accent mai mare pe dialogul social, să renunțe la moratoriul asupra controalelor la agenții economici și să vină cu modificări la Codul Muncii care să îmbunătățească condițiile de muncă ale angajaților. O prioritate importantă este introducerea sistemului de normare a muncii, spune Oleg Mîrleanu.

■ **Lina Grău:** De ce puneți un accent atât de mare pe sistemul de normare a muncii la întreprinderi?

■ **Oleg Mîrleanu:** Noi aveam mai multe plângeri de la anumite întreprinderi, când se abuzează de salariați, când deja salariații spun: „Noi nu mai vrem

acele suplimente, chiar dacă ni le dau, noi vrem să ne ducem sănătoși acasă și să avem și capacitatea să mai venim și a doua zi la muncă”. Și având în vedere aceste sesizări, am început să apelăm la toate structurile, la toate autoritățile publice centrale pentru a stabili un sistem-tip de normare a muncii. Vreau să vă spun că nu a fost ușor, dar am promovat chestia asta prin comisia noastră tripartită și iată că după mai multe eforturi – am început demersurile în vara lui 2010 – am ajuns să avem anul trecut, în 2015, aprobat prin ordinul ministrului Construcțiilor un act normativ care stabilește un sistem-tip de normare a muncii în ramura construcțiilor.

Deci, pe baza acestui sistem-tip noi dăm posibilitatea partenerilor sociali de la nivel de unitate – angajatorului și salariaților, sindicatului – să-și elaboreze propriul sistem la nivel de unitate, ca să-și stabilească anumite norme pentru salariații de la unitate. Nu poți pe un om să-l pui să muncească până îl epuizezi la maxim, până nu mai știe ce e cu el. Acesta consider eu că este un mare succes al nostru.

■ **Lina Grău:** În ce măsuri oamenii de la noi sunt interesați de astfel de norme care, pe de o parte, le protejează drepturile, le asigură niște condiții minime, dar din partea oamenilor este nevoie de efortul de a se organiza, de a pune problema în fața angajatorului. De multe ori oamenii pur și simplu evită să pară conflictuali cu angajatorul de care depind din punct de vedere financiar.

■ **Oleg Mîrleanu:** La noi omul, trăind în

economia de piață, inițial se orientează către a face cât mai mulți bani și nu atrage atenția la sănătate, la odihna personală etc. Odată ce se va merge la nivel de unitate cu dotarea unui sistem de normare a muncii salariaților, suntem convinși că se va micșora morbiditatea, va scădea riscul de a se produce accidente de muncă. Totodată va crește și capacitatea de muncă a salariaților, corespunzător și productivitatea muncii. Deci, eu consider că acest document va aduce doar avantaje inclusiv statului – vom avea mai puține cazuri de incapacitate temporară de muncă, vom avea și un personal mai sănătos.

Acum suntem la faza de a iniția procesul de normare a muncii la o întreprindere de producere a cimentului. Și dacă vom reuși, acesta va fi primul caz de normare a muncii la o întreprindere în domeniul producerii materialelor de construcții.

■ **Lina Grău:** Ce așteptări aveți din punct de vedere social de la noul cabinet de miniștri condus de Pavel Filip, care știm să este într-o situația economică și socială foarte complicată? În aceste condiții, credeți că va mai fi loc și timp pentru a acorda atenția necesară și aspectelor sociale?

■ **Oleg Mîrleanu:** Știți că a avut loc o întrevvedere dintre Pavel Filip, atunci potențialul prim-ministru, înainte de a fi investit, cu Sindicatele. Sindicatele au înaintat un șir de propuneri către dumnealui și echipa sa în vederea includerii mai multor chestiuni în programul de activitate a noului Guvern. Și vreau să vă spun că spre deosebire de ultimele două-trei guverne care au fost investite, în programul de activitate a actualului Guvern se regăsesc o bună parte din propunerile care au fost înaintate de Confederația Sindicatelor din Moldova. Acesta deja este un moment bun.

Dar știți cum e – de la a scrie pe hârtie

și a face este un drum foarte-foarte anevoios. În primul rând, am vrea să înțeleagă noua guvernare că economia de piață presupune și un dialog social destul de bine pus la punct. Cu greu se mișcă dialogul social în Republica Moldova – atât la nivelul central, cât și pe domenii. Ca să vă faceți o imagine – în ultimii doi ani am avut doar una, maxim două ședințe ale Comisiei tripartite la nivel de ramură, ceea ce este foarte puțin. Cu acest dialog social asiguri și o echitate socială, și pacea socială, și economia se ridică.

Desigur că nu va fi ușor de a implementa acel program de guvernare destul de ambițios pe care l-am citit. Toate aceste propuneri de îmbunătățire și a condițiilor de muncă, și a legislației muncii, și în domeniul financiar, și a protecției sociale – ele trebuie discutate în comun și prin consens să ajungem la un numitor comun.

Și aici vă dau cu titlu de exemplu o greșală pe care o comit ultimele guvernări, inclusiv și această guvernare. În programul de activitate, nu știu de ce, figurează adoptarea unui nou Cod al Muncii. Noi avem un Cod al Muncii din 2003 care a fost un produs comun al partenerilor sociali, document la care s-au adus mai multe modificări pe parcursul anilor.

■ **Lina Grău:** Și Sindicatele sunt îngrijorate că intenția de a adopta un nou Cod al Muncii ar însemna trecerea pe zero a înțelegerilor anterioare, a lucrurilor care au fost negociate și obținute pe parcursul anilor?

■ **Oleg Mîrleanu:** Da. Spre deosebire de ultimele două guverne, actualul Guvern a fost un pic mai lejer la capitolul respectiv și în programul de activitate a stabilit „adoptarea unui nou Cod al Muncii sau îmbunătățirea celui actual”. Sunt optimist că totuși nu se va ajunge la adoptarea unui nou Cod al Muncii,

pentru că altfel toată această activitate și dialogul de până acum s-ar reduce la zero. Cu atât mai mult cu cât anul trecut a fost publicat un sondaj cu privire la impedimentele în mediul de afaceri. Legislația muncii era abia pe locul 10, în comparație cu birocrăția, corupția și alte momente. Deci, acest lucru vorbește despre faptul că legislația muncii nu este o problemă chiar atât de mare pentru mediul de afaceri.

Un alt moment pe care sperăm să reușim măcar să-l inițiem anul acesta este crearea instanțelor specializate pentru soluționarea litigiilor individuale de muncă și a conflictelor colective de muncă. A fost elaborat un studiu, experții căruia recomandă la prima etapă crearea completelor specializate cel puțin în instanțele de apel ale Republicii Moldova, pentru a asigura o mai mare eficiență actului de justiție.

■ **Lina Grău:** Având în vedere situația de criză care există în economia și societatea Republicii Moldova, actualul Guvern a început să adopte unele măsuri, iar unele dintre acestea vin să susțină foarte mult agentul economic, patronul. Inclusiv au fost adoptate unele decizii de suspendare a controalelor pe parcursul anului curent. Credeți că aceste măsuri vor fi eficiente?

■ **Oleg Mîrleanu:** Știți, dacă te doare o mână sau un picior, nu tai mâna sau piciorul – cauți cauza îmbolnăvirii și faci un tratament. Sau imaginați-vă un organism viu și instituirea unui moratoriu asupra controlului sistemului nervos central asupra reacțiilor fizico-chimice din organism - imaginați-vă ce va fi în acel organism. Exact așa și cu economia și mediul de afaceri.

Eu cred că este o măsură gândită în pripă, e greu de spus ce stă la baza sau în spatele ei... Dar în viziunea mea, ca sindicalist, nu este una bine gândită. Din punctul de vedere al raporturilor

de muncă eu deja văd aici și creșterea fenomenului muncii la negru, abuzuri din partea angajatorilor, știind că nu va putea veni inspecția muncii să verifice condițiile de muncă. Și odată cu nerespectarea cerințelor de securitate și sănătate în muncă, sau care țin de sănătatea preventivă, este posibil să mai avem cazuri de genul exploziei de la cantina „La Soacra”, să se înmulțească accidentele de muncă. În orice caz, este un lucru ne-binevenit pentru Republica Moldova.

Confederația Națională a Sindicatelor din Republica Moldova a făcut o adresare către prim-ministrul Republicii Moldova, dl Pavel Filip, de a scoate măcar de sub incidența acestei legi controalele efectuate de către inspectoratul de stat al muncii și al Serviciului de supraveghere de stat a sănătății publice.

Nu știu dacă mediul de afaceri se va îmbunătăți prin asta, dar eu sunt sigur că va avea de suferit atât bugetul de stat, cât și bugetul de asigurări sociale.

Ce se va întâmpla? Un exemplu – noi avem la moment o situație foarte neplăcută la o întreprindere de stat unde din cauza neglijenței conducerii întreprinderii s-au creat datorii imense la salarii. Nu mai vorbim de faptul că s-au

acumulat datorii imense la Fondul de asigurări sociale, la Fondul de asigurări în medicină... O persoană de exemplu a vrut să-și facă pensia pentru limita de vârstă în condiții avantajoase, pentru că lucrează în condiții de subteran, dar dat fiind faptul că începând cu 2013 și până în prezent nu s-au asigurat contribuțiile de asigurări sociale de către întreprindere, cu toate că de la salariat aceste contribuții se rețineau, Casa națională de asigurări a spus că persoana respectivă nu poate să-și facă această pensie pentru că nu are realizat stagiul de cotizare special de 10 ani, chiar dacă îl are pe cel general. Și noi acum lucrăm foarte intens cu această întreprindere.

Dar, dacă va fi impus acest moratoriu la controale, situația nu se va îmbunătăți deloc. Și angajatorii de rea-credință vor abuza și mai mult de angajați, știind că nu pot fi controlați, iar dacă vreun organ de control va dori să facă controlul am văzut că proiectul de lege îl obligă să obțină o autorizație prealabilă de la Ministerul Economiei. Este foarte ciudat și nu am întâlnit această practică nicăieri. Nu știu pe cât de eficientă va fi, dar eu nu aș vrea să ne trezim la final și să ne dăm seama că a fost un lucru prost.

■ **Lina Grău:** Care este mesajul Dvs. pentru actualul Guvern?

■ **Oleg Mîrleanu:** Mesajul meu ca sindicalist ar fi următorul. Actuala guvernare trebuie să conștientizeze importanța dialogului social. Pentru că numai printr-un dialog social constructiv vom putea asigura și o echitate socială, și o pace socială și împreună vom reuși să ridicăm economia țării. Și să stopăm migrația de muncă, ca să nu plece lumea peste hotare.

Avem un fenomen neplăcut când noi pregătim specialiști aici din banii publici, ca după aceea salariații noștri bine pregătiți să plece peste hotare ca să aducă o plusvaloare altor economii, și nu la noi acasă. Și după aceea noi iarăși trebuie să investim, iarăși trebuie să pregătim alți specialiști, pentru ca și aceștia să plece. Deci, trebuie să oprim odată și pentru totdeauna acest cerc vicios.

Dar, repet, fără un dialog social constructiv, fără prezența la masa de tratative a celor trei parteneri – Guvernul, Patronatele și Sindicatul – nu vom reuși prea multe. Altfel vom continua să acționăm ca în fabula cu racul, lebăda și știuca...

Opiniile exprimate de experți în cadrul editorialelor nu reflectă în mod necesar punctul de vedere al Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) și al Asociației pentru Politică Externă (APE).